דרך המלך — נח

פרשת נח תר"צ

אלה תולדות נח. נח וכו'. ונבין נא. אם הואיל והזכירו סיפר בשבחו למה הוצרך לכפול את שמו ולא היה די אלה תולדות נח איש צדיק וכו'. וכן ענין היש דורשין לשבח ולגנאי.

אמנם איתא מהרבי ר' דוב זצ"ל. שהא דנודע מהאר"י זצ"ל שאחר התפלה הרצויה נשאר רשימה מן המוחין. זאת היא ההכנעה שנשאר בהאדם. היינו אף שא"א שיהיה האדם בכל היום בהתגברות המוח והלב כמו בתפילה מ"מ המוחין היינו ההכנעה נשארת בו עכ"ל הק'.

ע"פ פשוט הוא. מה היא רשימה. כשכותבים אות ומוחקים אותה נשארת רשימה, היינו שלבנונית הניר אינו ניכר כ"כ בגלל שחרות האות שהיתה כאן. ולולא שחרות האות שמקודם היתה הלבנונית ניכרת. רק שהלבנונית נכנעה ונתבטלה מעט להשחרות שעליו. וזה הוא ענין הכנעת אמיתית שבאדם. אם היא מן האור ששוכן עליו יכולה להיות הכנעה. ואם לאו אין זאת הכנעה, וסימן לגסות הרוח עניות בתורה. שבאם הוא עני בתורה ואין אור של קדושה בו א"א לו שיהיה נכנע והוא גם הרוח, ואפילו אם נדמה לו שהוא נכנע ושפל רוח אין זאת הכנעה ועניוות אמיתית רק בערות וריקות היא, כי יש אדם שבכלל אין בו רוח דעת ורצון חזק והוא בשפלות רק כמו חולה ח"ו ששפל הוא לא מפני מדת ענוה רק מפני שאינו מרגיש בקרבו רוח וכח ואבריו מתפרקים. שבירה היא שבירת עצמותו. אבל דרך התורה היא אדרבה הוי עז כנמר. איש חזק במוח ורצון חזק לעבודה ועם כל זה יהיה בהכנעה. לא מפני שהוא ריק, רק מפני האור ששוכן עליו ונתבטל ונכנע עצמותו, עד שאינו ניכר. בתפילתו ותורתו שהאור בו הרבה נתבטל יותר ונכנע לקדושה, וגם אחר התפילה רשימה עוד עכ"פ נשארה ועודו נכנע.

ותלוי אם בתפלתו האור מקיף את כל גופו וחודר בכל פנימיותו והאור העליון נכתב ונחקק על כל גופו וכחותיו, אז גם נכנע בתפלה וגם לאחר התפילה מן הרשימה שנשארה בו, משא"כ כשהקדושה לא הקיפה את כל גופו ולא נכנסה בו בכל פנימיותו מבית ומבחוץ אף שבמחשבה כיון את תפלתו מ"מ גופו לא נתרגש וכתב עליון באש לבנה לא נכתב בגופו שיכנע וניכר גופו. לכן כל ענין הכוונה מוזכרת בגמרא בלשון כוונת הלב, אם כיון לבו, אף שעיקר הכוונה הוא במחשבה שהיא במוח אבל בכוונת המוח בלבד לא די, רק גם בכוונת הלב שכולל את כל הגוף הדבר תלוי.

וזה הוא ענין ההתפעלות בתפלה, למשל כשמביאים לאדם דבר שאינו יקר כ"כ בעיניו. אינו מתפעל ממנו מפני שיקרת הדבר לא פעלה עליו כ"כ לבטל את כל עצמות רוחו ונפשו אליו, משא"כ כשמביאים לפניו דבר יקר ערך מאוד ומכש"כ כשבא לפניו בנו שלא ראהו זמן הרבה מתפעל כולו מפניו עד שישכח בשעה זו גם לאכול לשתות ולישן. מפני שיקרת בנו פעלה עליו כ"כ עד שכל עצמותו רוחו ונפשו נתבטלו אליו וגם רעבונו וכו' נתבטלו עתה אל הדבר. כן איש ישראל אפי' איש הפשוט כשמתפלל לד' על צרכיו וחושב במחשבה חזקה איך שעומד הוא עתה לפני ד', אשר בידו כל חיות העולמות, ולו הכח והממשלה להושיעו בכל צרכיו בגוף ונפש. וכל חיותו חיות ב"ב וחיות כל ישראל וכל שאר צרכיהם תלויים על שעה זו שמתפלל ומתחנן לפני ד' אז נפשו משתפכת כ"כ לד' עד שמתפעל כולו, וכל כחותיו משתעבדים ומתבטלים לד'. ומכש"כ האיש שיש לו לב ומוח להתפעל גם בשעה שאינו מבקש את צרכיו רק בשעה שאומר ברוך אתה ד' בלבד. ומתבונן כמה קרוב אני לד' עתה עד שאומר אליו בלשון נוכח אתה, ונדמה לו שדרך כל העולמות מסכים ומחיצות המפסיקות נפרץ לו פתח ישר אל ד' והוא עומד עתה לפני הדר קדושתו ונוראת מלכותו ואומר אליו אתה ד' ברוך. כמה מתלהב ומתפעל הוא מזה, כל כחי גופו בטלים ונכנע כולו אליו ית' מאור קדושתו ששורה עליו, עד שגם אחר התפלה רשימה מן הקדושה ששרתה ונחקקה עליו נשארת בכל היום ונשאר בהכנעתו.

והנה הכנעה כגון זו. הכנעה מפני שאור עליון נכתב עליו כמשל הנ"ל, היא עיקר ההכנעה בעבודה. כי אפי' מי שמכניע א"ע רק ע"י שמדבר אל עצמו איך הוא קרוץ מחומר בריה שפלה מלא גשם ומדות רעות וכו' אף שבהתחלה שבא האדם להכניע א"ע טובה היא, וצריך האדם להכניע א"ע גם בזה. מ"מ קשה לו להאיש להעלות א"ע על ידה כי נדחק הוא עי"ז לנמיכיות, וחוץ מזה שאין האיש משתוקק אחריה לגדלות וכל מה שעושה מדברים קדושים בתורה עבודה ותפלה אפי' רק מקצת מהם כבר די לו. באומרו מה יש לבקש מאיש נמוך כמוני, והאם אפשר שאעלה ואתקדש במדרגות גבוהות וקדושות, אין כל המדרגות לפני. כמו שכבר דברנו מזה. אבל חוץ מזה. כל מדרגה קדושה וכל חידוש אמיתי שבתורה ועבודה באים מן השמים. ד' נותן את התורה והאדם רק ממשיכה אליו. ולהמשיך מדרגה או תורה ממרום צריך גם האיש להתרומם להגיע אליה ולקבלה בחי' משה עלה למרום והוריד עוז מבטחה, ואם מכניע א"ע דעתו ורוחו ופוסק עליו את הדין ומחליט בדעתו שהוא שפל מגושם ונמוך אז נשאר בשפלות וא"א לרוחו ודעתו להתעלות ולקבל שום דבר עליון ולהמשיכו אליו, ואפי' כשמחדש איזה חידוש בתורה בנגלה אין זה חידוש אמיתי. משא"כ כשנתרומם בקדושה ומדבק את דעתו בד' כנ"ל, אז בשעה זו שנתרומם יכול להשיג איזה השגה ולהמשיך אותה אליו, ואפי' כשלומד אח"כ וצריך לעבוד בשכלו לחדש איזה חידוש לא בדעתו לבד הוא מחדשה עתה, רק הוא כבר המשיכה מקודם בשעה שנתרומם ועתה מורידה לשכלו ועובד בדעתו להבין מה שהשיג.

לכן איתא בספרי כ"ק אא"מ זצ"ל בשם זקני הה"מ זצ"ל מקאזניץ המשל שמי שנפצע במלחמה ברגלו לא יעמוד עתה הרבה לחבוש את רגלו כי יכול ח"ו עוד להפצע בראשו רק צריך לרוץ הלאה. ובבית־אהרן איתא שהחשבונות שצריך האדם לחשוב בדעתו את מצבו הנמוך בגשמיותו אל יחשוב תמיד רק לפעמים, היינו כנ"ל כדי שלא ישאר תמיד בשפלותו. וצריך איש הישראל לחשוב איך שאני נמצא מ"מ אני ישראל, וד' ית' זכני

לומר לפניו ברוך אתה ד' ודרך כל המסכים נפרץ לפני פרצה לעמוד נוכח ד' ולאמר לפניו ית' ברוך אתה ד', וע"י שמתרומם וממשיך אור עליון ע"ע גם הוא מתהפך לדיוקנא קדושה.

למשל מי שבמחשבתו איזה ציור חדש לבנות בית ומצייר את הצורה הזאת על הנייר, שאף שבדעתו ובמוחו לא היה שום ציור גשמי וכתב מ"מ ממש אותו הציור שצייר על הנייר הוא הוא שהיה במחשבתו, עד שיכולים לומר שהמחשבה שהיתה במוחו נתגשמה לציור הזה שעל הנייר. כן האור ששורה עתה לא מלמעלה מראשו ולבו רק בו בראשו ולבו עד שמתבטל ומתפעל כולו ממנו. וגם אחר התפלה נשאר בו רשימה כנ"ל באות שנכתב על הנייר. מעשה הציור נעשה בו, שאור העליון נתגלם למוחו לבו והתפעל כוחותיו ואור עליון נתגלם לציור הזה למוחו ולבו וכח התפעלותו וחכמת אדם תאיר פניו וכל הדיוקן שלו נתהפכה לצורה של קדושה. והקדושה נתגלמה לצורה זו שעליו על שאמרו בזוה"ק שבהאי דיוקנא של האדם בעוה"ז קיים בה בעולם העליון. מפני שצורתו בעוה"ז צורה קדושה היא שאור עליון נתגלם לצורה זו.

וזה ענין דבורי התורה והתפלה שיוצאים מן האדם בחי' כל עצמותי תאמרנה לא במחשבה לבד רק גם תאמרנה בדבור פה, כי הדיבור הוא חיתוך אותיות וכיון שאורות קדושות מתגלות בו בצורתן שנתגלמו בו. כל ניצוץ אור בצורתו. מתגלים בו אותיות שונות (כלומר צורות אורות אלו שנתגלמו בו. הן הם אותיות רוחניות ממרום) שבצירופיהן נעשות לתיבות בדבור. וכיון שכנ"ל האור שורה על כל גופו לכן דבורו שבפה לא מחשבה קדושה לבד באה במחשבתו. והפה מלבישה בדבור רק גם הדיבור נתגלה לו. ולא הפה לבד מדבר רק הקדושה שבכל הגוף שנצטיירו בצורות כחי ואברי גופו הן הם אותיות הדבור שלו כל עצמותי תאמרנה וכו'. וזה שמרגיש האדם לפעמים כשבא לאמר או לכתוב דבר שחידש בתורה. אז בשעה שמדברו או כותבו נתוסף לו חידושים על חדושו שהיה במחשבתו מקודם עד שלפעמים כל החידוש נשתנה בדברו מאשר היה במחשבתו, וזה הוא כנ"ל שחוץ מן החידוש במחשבה גם הדיבור חידוש לעצמו הוא ועתה נתחדש ונמשך אליו אור חדש.

וחוץ מץ הפשוט בוכל העם רואים את הקולות. שפרש"י שראו את הנשמע. עוד ירמז לנו כנ"ל שכיון שפסקה זוהמתן. ונתעלו ונתקדשו ישראל כ"כ נתהפכו לאותיות של מעלה מדבר ד' שדיבר אליהם בקבה"ת כ"א כפי שורשו. ובהצטרף כל ישראל יחד ונצטרפו האותיות לדבור ראו את הקולות שדיבר ד'. היינו בהישראל ראו. וזה וכל העם רואים את הקולות וכל העם יחד ראו. ע"י שנצטרפו יחד מאותיות לדבור. והם חשבו שהם בעצמם יתבטלו לגמרי ותחתיהם יתגלו אותיות של מעלה. ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה, לא שיהי' רואים את הקולות שאנחנו נתבטל רק ונשמעה. ואל ידבר וכו' כנ"ל שלא נתבטל לגמרי. ויאמר משה אל תראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים. כפרש"י להרים אתכם. ולא שאתם תתבטלו ואותיות של מעלה יבאו תחתיכם. רק שאתם תתעלו ותתהוו לאותיות של מעלה כנ"ל.

ואפשר זה הוא ענין התנועות שמתנענע האיש ישראל בדברו דברי תורה ותפלה. כנודע מזוה"ק שאלה זו ותשובה עליה. ולמה דוקא בשעה שמדבר ולא בשעה שחושב. אבל להנ"ל הדבור אינו התלבשות המחשבה לבד רק התגלות אותיות בגופו ובהצטרפם נעשות לדבור. ונודע שצירוף האותיות היא תנועות האותיות למשל אותיות א' ב' ן' כשהם מפוזרות ונפרדות אין תיבה שלימה וכשמתנענעים ומתקרבים אחד אל אחד נעשה תיבת אבן. וכשמתנענעים באופן אחר שאות אחרונה באה ראשונה ואות ראשונה הולכת לסוף נעשה תיבה אחרת נבא וכדומה. וכיון שבשעה שמדבר מתנענעות האותיות בצרופיהן והאותיות צורות ודיוקן של גופו וכחותיו הן לכן גם בפועל גופו מתנענע, משא"כ כשאינו מדבר רק חושב ואין גופו שהן צורות אותיות הדבור מתנענע ומצטרף. גם גופו בפועל נח. וזה שה תפלה לא דיה בכונת הלב בלבד רק צריכה לדבור. מפני שהדיבור ממשיך את אורות של מעלה לצורת אותיות ומצטרפות למעלה וגם בו ליהודים קדושים.

וזה ענין הכוונות בתפלה. חוץ מן כוונה הפשוטה שבפירוש המלות והאותיות בעצמן כוונה להן. כנודע מזוה"ק והאר"י ז"ל איך כל אות מרמז בצורתו במלואו בהגמטריא שלו ושלובי אותיות באותיות וכו' ואפי' מי שאינו יכול לכוין כונת האר"י ז"ל וליחד יחודים ג"כ צריך לדעת שלא בפירוש המלות בלבד תלוי ולא כשמכוין בפירוש המלות בלבד יצא רק גם האותיות קדושה לעצמן הן. וכמו שאיתא מהמגיד הגדול זצ"ל עה"פ צהר תעשה לתיבה. לתיבה שאתה מדבר בתפלה, תעשה צהר. אור. גם התיבה והאותיות בעצמן קדושה לעצמן הן, וכשמתפלל בקול ובכמה שכל אות ותיבה חתיכה של עולם העליון היא. אבר מאברי המרכבה. אז יתרגש בדבור כל אות ותיבה ישמח ויתפעל מן חלקי המרכבה שעוברים עתה דרך פיו. והגמרא אומרת השמע לאונך מה שאתה מוציא מפיך. אף שיודע הוא מה שהוא מדבר וגם קודם שדיבר היה הדבר במחשבתו כי רק מה שבמחשבתו הוא מדבר ומוציא בה' מוצאות הפה, אבל כנ"ל גילוי אותיות הדבור הן לעצמן חוץ מן הגילוי אשר במחשבה.

נחזור להנ"ל. אורות עליונים מתגלמים לצורות אלו שלו עד שחכמת אדם תאיר פניו, ובדיוקנו של עוה"ז הוא עומד בעולם העליון, וזה גם אחד מהענינים לפי מצבנו שאיתא בזוה"ק בהצדיקים שנכפלו שמם יעקב יעקב וכו' חד לעילא וחד לתתא, כי דיוקנו בעוה"ז גם לעילא הוא. ולא בו בלבד מצטיירים האותיות מאורות של מעלה, רק גם שאר אנשים שמכניסים את דבריו בלבם ונפשם ומתנהגים כן אז אורות אלו גם בגופם ודיוקנם מצטיירים בפועל.

אלה תולדות נח נח. חד לעילא וחד לתתא, ולא בעצמו בלבד רק גם בדורותיו עם הדורות שבהם נצטיירו, ואיך הלא בני הדור רשעים היו, רק ויולד נח וכו' ובבניו נצטייר. ויש דורשים לגנאי בדורותיו וכו' כי אברהם גייר גרים את הנפש אשר עשו, והוא רק בבניו נצטייר, והיש דורשים לשבח אילו היה בדור של צדיקים היה צדיק ביותר. היינו יותר מבניו.